

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 mars 2012

Mål nr

Ö 5629-10

KLAGANDE

JF

Ombud och offentlig försvarare: Advokat J-ÅN

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Avskrivning av mål om grovt skattebrott m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrlands beslut 2010-11-16 i mål Ö 1045-10

Dok.Id 64785

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

För biträde åt JF i Högsta domstolen tillerkänns J-ÅN ersättning av allmänna medel med 1 417 kr, avseende arbete. Denna kostnad ska stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 283 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

JF har yrkat att Högsta domstolen meddelar frikännande dom.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

1. Sedan JF åtalats för grovt skattebrott och försvårande av skattekontroll lade åklagaren ned åtalen med hänvisning till att brotten var preskriberade. Varken tingsrätten eller hovrätten fann att förutsättningar för frikännande dom förelåg och målet skrevs av.
2. Om åklagaren lägger ned ett åtal på den grunden att tillräckliga skäl att den misstänkte är skyldig till brottet inte föreligger, och målsäganden inte övertar åtalet, ska rätten enligt 20 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken på yrkande av den tilltalade meddela frikännande dom. Frikännande dom brukar också meddelas på den tilltalades begäran då åtalet läggs ned därför att åklagaren inte längre anser att den gärning som åtalet avser utgör ett brott. Ett syfte med rätten till frikännande dom är att den tilltalade – genom domens rättskraft – i fall av detta slag ska få ett skydd mot att åtalas igen.

3. Frågan är om den tilltalade har rätt till en frikännande dom enligt grunderna för 20 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken när åklagaren har lagt ned åtalet på grund av preskription.
4. Om ett åtal har lagts ned på grund av preskription har den tilltalade i allmänhet inte någon anledning att befara att åtal väcks på nytt för samma gärning. Men om en åklagare vid en förnyad bedömning finner att brottet inte är preskriberat kan förundersökningen återupptas och åtal väckas på nytt. Så kan vara fallet när nya omständigheter tillkommer som medför att gärningen bedöms utgöra ett brott med längre preskriptionstid. Den tilltalade kan därför, på samma sätt som när ett åtal har lagts ned på grund av att bevisningen bedömts vara otillräcklig, i dessa fall ha ett berättigat intresse av att åtalet inte utan vidare kan väckas på nytt.
5. Det nu anförda talar för en analog tillämpning av bestämmelsen i 20 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken när åklagaren har lagt ned åtalet på grund av att brottet är preskriberat (jfr Per Olof Ekelöf m.fl., Rättegång II, 8 uppl. 1996, s. 151; jfr även Carl M. Elwing, Tillräckliga skäl, 1960, s. 156).
6. Det finns emellertid en principiell skillnad mellan de olika situationerna. En frikännande dom som grundas på åklagarens bedömning att bevisningen är otillräcklig eller att gärningen inte är ett brott tar sikte på skuldfrågan. Preskription enligt 35 kap. 1–5 §§ brottsbalken innebär däremot att domstolen inte får döma någon till påföljd. Avgörandet behöver då inte innefatta ett ställningstagande i frågan om den tilltalade är skyldig till en brottslig gärning eller inte. Det har också antagits att den tilltalade inte kan kräva att domstolen förklarar henne eller honom oskyldig till ett brott, om åtalet ska lämnas utan bifall på grund av preskription (se Tore Strömberg, Åtalspreskription, 1956, s. 72 och Ulf Berg m.fl., Brottsbalken. En kommentar, suppl. 26, juli 2011, s. 35:3 f.).

7. Denna principiella skillnad får i de flesta fall ingen praktisk betydelse. Oavsett om grunden för att åtalet läggs ned skulle vara att det inte föreligger tillräckliga skäl att den misstänkte är skyldig till brottet eller att brottet är preskriberat, skulle en ogillande dom hindra att åtal väcks på nytt. Emellertid skulle skillnaden kunna få betydelse om åklagaren i anslutning till åtalet har framställt ett förverkandeyrkande som har annan preskriptionstid än åtalet. Även om åklagaren lägger ned åtalet på den grunden att brottet är preskriberat, skulle domstolen då kunna behöva pröva skuldfrågan för att kunna ta ställning till yrkandet om förverkande. Motsvarande situation kan knappast inträffa om åtalet läggs ned på grund av att bevisningen är otillräcklig eller att gärningen inte är ett brott; då kan åklagaren inte vidhålla förverkandeyrkandet.

8. Det får anses vara fast praxis att domstolen inte meddelar frikännande dom när åklagaren har lagt ned åtalet på grund av preskription. I stället skrivs målet av. I förevarande mål finns inte underlag som gör det möjligt att bedöma konsekvenserna – på grund av den skillnad som diskuteras i det föregående (p. 6 och 7) eller i annat hänseende – av att nu ändra denna praxis.

9. Det saknas mot den nu angivna bakgrunden förutsättningar att meddela en frikännande dom enligt grunderna för 20 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken. JFs överklagande ska därför avslås. I stället ska målet, som tingsrätten och hovrätten har funnit, skrivas av från vidare handläggning.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Severin Blomstrand, Gudmund Toijer,
Johnny Herre, Ingemar Persson (referent) och Martin Borgeke
Föredragande justitiesekreterare: Magnus Wulkan